

Protestiramo in še bomo

Na drugem mestu v celoti objavljamo izjavo deželnega tajništva Slovenske skupnosti ob koncu razprave in ob izglasovanju novega volilnega zakona v deželnem zboru Furlanije Julijske krajine. Slovenska politična organizacija bo v prihodnjih tednih in mesecih vprašanje gotovo še poglobila, pri čemer bo tudi naredila vse, kar je v njeni moči, da bi se v tako pomembnem zakonodajnem telesu, kot je deželni svet, še dalje slišal nepo-

DRAGO LEGIŠA

tvorjen in samostojen glas slovenske narodne manjšine.

V prejšnji številki našega lista smo na tem mestu odločno protestirali, ker je bil v polnem teku poskus, da bi predstavništvo Slovenske skupnosti z odobritvijo novega volilnega zakona kratkomalo izginilo iz deželnega sveta. Takšna nevarnost še obstaja, četudi je bil v zadnjem trenutku odobren popravek zakona, ki manjšim političnim skupinam omogoča »volilne povezave« z večjimi strankami in nato udeležbo pri koriščenju volilnih ostankov. Stvar seveda ni tako enostavna in je zato naša nejevolja ob izglasovanju novega zakona povsem upravičena.

Proti takšnemu zakonu zato še protestiramo in bomo tako ravnali tudi v prihodnosti. Naravnost sveta jeza pa nas zgrabi, kadar pomislimo, da je italijanska večina v deželnem zboru, razen redkih častnih izjem, dosledno ignorirala prisotnost slovenske narodne manjšine na ozemlju Furlanije Julijske krajine in ji torej ni bilo prav nič mar, če bo ta manjšina imela možnost, da izvoli svoje predstavništvo v deželni zakonodajni zbor, ali ne.

Gre v prvi vrsti seveda za problem, ki se neposredno tiče pravic in koristi zainteresirane manjšine, a gre tudi za vprašanje, ki ima širše razsežnosti, od pravične ureditve katerega je odvisno marsikaj; med drugim dobri sosedski odnosi ob vzhodni italijanski državni meji.

Italijanska ustavodajna zbornica je pred 45 in več leti določila za deželo Furlanijo Julijsko

Nova podoba olimpijskih iger

Vsaka kolajna ima tudi svojo senčno stran

Slovenska športna reprezentanca, ki tekmuje na olimpijskih igrah v Barceloni

Igre bližajoče se stoletnice, množične, televizijske, igre brez bojkotov. Kdo ve, kakšen pridevnik se bo oprijel iger 25. olimpiade, ki se bodo pričele v soboto s slovesno otvoritvijo na barcelonskem olimpijskem stadionu. To so ob enem prve igre po zlomu komunizma, razpadu Sovjetske zveze in Jugoslavije, to so prve igre po nemški združitvi. Ne samo s političnega, pač pa tudi s strogo tehničnega vidika novosti ne bo manjkalo, še posebej v ekipnih tekmovanjih, kjer ni več

sovjetske »zbornaje kamande«, pač pa ni manj kvalitetna izbrana ekipa Ukrajine, Litve, Rusije, pa tudi ne »plavih«, ki so jih zamenjale reprezentance Slovenije,

SAŠA RUDOLF

Hrvaške in morda tudi Bosne in Hercegovine, če bodo seveda bosanski športniki sploh lahko dopotovali. Izostala bo torej le nova srbsko-črnogorska Jugoslavija, ki so jo s svetovnega tekmovanja iz-

ločile sankcije Združenih narodov.

Toda pojav novih narodov in novih reprezentanc na olimpijskem tekmovanju je le eden od karakterističnih aspektov Barcelone-92. Da bodo tokrat poklicni športniki nastopali povsem enakopravno s tistimi, ki imajo uradni amaterski status, praktično pa so profesionalci kot vsi ostali, ni novost, vendar pa je to dejstvo šlo

Iz vsebine:

Pogovor s svetovalcem Ssk Brezigarjem o deželnem volilnem zakonu (str. 3)

Janez Povše:

O pridobitvi državljanstva Republike Slovenije (str. 5)

Livij Valenčič o problemih športa na Tržaškem (str. 4)

skoraj neopazno mimo pozornosti svetovne javnosti. V Barceloni bodo torej nastopali tudi športniki kot Steffi Graf, Michael Jordan, Magic Johnson, Peruzzi itd.

Izjemno vlogo, še mnogo večjo kot pri prejšnjih izvedbah, ima televizija, ki je postala prava gospodarica iger. Ameriška TV mre-

▶▶▶▶▶

Proti mafiji ni dovolj državni represivni aparat

Od atentata na sodnika Falconeja pri Palermu na Siciliji še nista potekla dva meseca, ko je sicilijanska mafija spet zagrešila strašen, podel zločin. Njena žrtev je tudi tokrat sodnik iz sicilijanske prestolnice, Paolo Borsellino, tesni Falconejev sodelavec in prijatelj, ki je kot preiskovalni sodnik imel, zlasti po prijateljevi nasilni smrti, vodilno vlogo v boju proti mafiji.

Voditelji mafije so zato odredili njegovo smrt, kar so v nedeljo, 19. t.m., pri belem dnevu in v samem mestnem središču tudi izvedli. S sodnikom je izgubilo življenje pet policijskih agentov (eden je bil iz Milj pri Trstu) iz njegove osebne straže, 18 ljudi je bilo ranjenih, gmotna škoda pa je ogromna. Oba atentata sta to-

rej zahtevala skupno enajst smrtnih žrtev: dva sodnika, ena sodnica (Falconejeva žena) in osem agentov.

Ta veliki krvni davek potrjuje resnico, da je sicilijanska mafija v okvi-

ru organiziranega kriminala v Italiji še vedno mogočen dejavnik, pri zatiranju katerega je državna oblast do zdaj praviloma odpovedala. Poznaval-

D.L. ▶▶▶▶▶

Umrjena sodnika Falcone in Borsellino

(foto AP)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 26. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojnu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Otroci umetnosti: »Peter Ilič Čajkovski«; 11.00 Znaš ta zadnjo?; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bonjour Triestesse ali kabaret podirajočih se dni«; 14.40 Pesmi miru; 15.15 Poletne melodije; 16.00 Z naših prireditev; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 27. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-1945; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo vam nasmehnila sreča?«; 12.40 Moški zbor Mirko Filej iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Sanje se nadaljujejo: »Voda«; 15.00 »Drevo v oblakih«; 16.00 Glej kaj ješ; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album; 18.30 »Ona + jaz = oba« — slike iz zakonske idilike.

■ TOREK, 28. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jože Plečnik v spominih Vinka Lenarčiča; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo vam nasmehnila sreča?«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 O festivalov; 14.30 Dobrodošlo, poletje! O hobijih in prostem času; 15.00 »Drevo v oblakih«; 16.00 Nazaj k naravi; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album; 18.00 William Shakespeare: »Koriolan«.

■ SREDA, 29. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jože Plečnik v spominih Vinka Lenarčiča; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo vam nasmehnila sreča?«; 12.00 Krščansko socialno gibanje na Primorskem; 12.40 Komorni zbor RTV Slovenija; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.40 Simboli in še kaj; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Nepozabne odrske sanje; 15.00 »Drevo v oblakih«; 16.00 Šport in rekreacija za vsakogar; 16.10 Lahka glasba raznih narodov; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album; 18.00 Indija — srce sveta.

■ ČETRTEK, 30. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jože Plečnik v spominih Vinka Lenarčiča; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo vam nasmehnila sreča?«; 12.00 Počitniška iskanja; 12.10 Narodnozabavna glasba; 12.40 Oktet bratov Pirnat; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.40 Drugam drugače; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Prvine Sredozemlja pri primorskih pesnikih in pisateljih; 15.00 »V podzemskem svetu«; 16.00 Glasovi iz Sibirije; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 1. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo vam nasmehnila sreča?«; 12.00 Glas harmonike; 12.20 Pesmi miru; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 »V podzemskem svetu«; 16.00 Na počitnice; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album; 18.00 »Bonjour Triestesse ali kabaret podirajočih se dni«.

Proti mafiji ni dovolj državni represivni aparat

Razdejanje v Palermu po atentatu

(foto AP)

◀▶▶▶▶

ci razmer pravijo, da je glavni stan mafije obsodil na smrt vse državne funkcionarje, ki so po svoji poklicni dolžnosti postali strokovnjaki na tem področju in torej predstavljajo veliko nevarnost za nadaljnji obstoj same zločinske tolpe. Z umorom Falconeja in Borsellina pa je mafija tudi dokazala, da je trdno odločena in hkrati sposobna izvesti svoje sklepe.

Bo država po zadnjem pokolu v Palermu mogla in znala ustrezno od-

govoriti na takšen izziv? Pod vtisom tega gnusnega zločina bo parlament, kot se zdi, v nekaj dneh potrdil zakonski odlok, ki ga je bila odobrila že prejšnja vlada in pri oblikovanju katerega sta aktivno sodelovala oba umorjena sodnika. Odlok vsebuje nove, strožje ukrepe za učinkovitejši boj proti mafiji. Vlada bo verjetno končno začela izvajati že sprejete sklepe in uresničevati prav tako že zdavnaj odobrene ukrepe. Med te sodijo: ustanovitev višjega državnega pravdnštva

za mafijske zločine in mafijska kazni-va dejanja, ustanovitev novega varnostnega zbora, ki naj šteje tri tisoč posebej izvežbanih agentov in specialistov, temeljito nadzorstvo nad vsem teritorijem, kjer so na delu mafiji, itd.

Toda mafije, kot trdijo strokovnjaki, ne bo zatrl le represivni aparat države. Slednja more v boju s kriminalci zmagati le, če bodo ljudje imeli vanjo zaupanje. Tega pa si bo pridobila, če bodo politiki in vsi tisti, ki imajo kakšno javno funkcijo, pošteni, in poklicno sposobni ter se bodo zavedali, da opravljajo posebno poslanstvo, da so skratka v službi ljudstva.

* * *

V soboto, 18. julija, se je v Čedadu pričel 2. Mittelfest, ki so se ga udeležili kulturniki iz sedmih držav srednjeevropskega prostora. Med drugim so organizatorji v spored uvrstili tudi gledališke, glasbene, baletne, filmske in lutkovne predstave. Otvoritev je bila na glavnem čedajskem trgu Paolo Diacono, prireditve pa so potekale na najrazličnejših in najznačilnejših središčih, trgih in ulicah tega mesta. Slovenijo so na otvoritveni slovesnosti zastopali minister za kulturo Šuklje, ambasador v Rimu Kosin in generalni konzul v Trstu Šušmelj.

Vsaka kolajna ima tudi svojo senčno stran

◀▶▶▶▶

ža Nbc je organizatorjem plačala nič manj kot 500 milijard lir. S tem pa je postala glavni sponsor iger. Jasno je, da si je v zameno od organizatorjev zagotovila marsikatero prednost, razumljivo je, da so bili urniki tekmovalni postavljeni na glavo, da bodo morali iz televizijskih razlogov judoke zamenjati tradicionalni beli kimono z barvanim in torej na ekranu bolje spoznavnim dresom, da bodo

jadranci v finalu tekmovali po sistemu »match race«, ki je v veljavi na regatah za Ameriški pokal. Televizija je v hipu pometla z večdesetletnimi tradicijami, ponižala športne panoge s stoletno zgodovino. Toda kdor plača ima pravico, da odloča in izbira. Televizija je skupno zagotovila barcelonskim organizatorjem 625 milijard lir, zato zahteva, da ima pravico soodločanja tako pri razporeditvi urnikov kot tudi športnih panog. In ker največ plačajo Američani, Nbc zahteva, da bi olimpijskim panogam dodali še nekatere, ki sicer zaenkrat ne spadajo v to zvrst, vendar so v Ameriki sila priljubljene. Nič čudnega torej, če bomo čez štiri ali osem let med olimpijskimi športi zasledili tudi ameriški nogomet ali motociklizem. V Ameriki seveda vsi športi niso enako priljubljeni, še najmanj dirkališčne kolesarske discipline, vaterpolo in rokomet. Nbc je oglaševalcem zagotovil, da bo prenose v najbolj poslušanih urah gledalo najmanj 12 milijonov ljudi, zato je tudi lahko zasolil televizijske spote, ki stanejo celo 380 milijonov za pičlih 30 sekund. Seveda so to cene, ki veljajo za prekinitev ob atletskih ali košarkarskih finalih in nikakor ne za predekmovanje.

Toda organizatorji in tudi olimpijsko gibanje so bili prisiljeni

ugrizniti v televizijsko kislino jabolko. Še pred osmimi leti so igre pomenile velikansko finančno izgubo, ki jo na primer Montrealčani še vedno plačujejo, čeprav je od iger v Quebecu preteklo že 16 let. Šele Američani so z igrami v Los Angelesu pokazali in dokazali, da se da z vrhunskim športom tudi mastno zaslužiti. Toda vsaka kolajna ima tudi svojo senčno stran.

* * *

Protestiramo in še bomo

◀▶▶▶▶

krajino poseben statut predvsem zaradi prisotnosti naše manjšine, za zaščito katere ustava že v 6. členu predvideva posebne norme. Zato je molk o naši manjšini v tako pomembnem zakonu, kot je tisti, ki ureja izvolitev deželnih svetovalcev, v kričečem nasprotju z voljo in odločitvami samih »očetov« italijanske republike.

S takšnimi sklepi deželnega sveta Furlanije Julijske krajine se zato ne bomo nikoli sprijaznili in bomo s protesti nadaljevali, saj smo globoko prepričani, da takšna politika ne škoduje samo naši manjšini, temveč na daljši rok tudi italijanski večini v naših krajih.

Papež okreva

Zdravstveno stanje papeža Janeza Pavla II., ki so ga prejšnji teden operirali v rimski kliniki Agostino Gemelli, se iz dneva v dan izboljšuje. Zdravniki pa so na podlagi analiz ugotovili, da sv. oče ni v življenjski nevarnosti: tumor, ki so ga odstranili, je bil benigne narave. Lahko pa bi v kratkem postal maligni, če bi bili z operacijo odlašali.

Papež je že nekaj dni po kirurškem posegu vstal iz postelje, danes (23. t.m.) naj bi mu odstranili šive, iz bolnišnice pa ga bodo odpustili predvidoma že konec tega ali pa v začetku prihodnjega tedna.

Deželni svetovalec Brezigar po odobritvi volilnega zakona

»Slab kompromis med dvema skupinama strahov«

V četrtek, 16. t.m., je deželni svet Furlanije Julijske krajine odobril novi deželni volilni zakon. V razpravo, ki je bila ena najdaljših in tudi najbolj živahnih, mestoma živčnih, v zgodovini deželnega sveta, je večkrat posegel svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar.

Kaj Vas je pri tem zakonu najbolj zanimalo?

Za Slovensko skupnost je bilo pri tem zakonu najpomembnejše, ali bodo sploh obstajale vsaj teoretske možnosti, da edina slovenska stranka ohrani svoje samostojno predstavništvo v deželnem svetu Furlanije-Julijske krajine. O tem vprašanju se je vila dolga polemika že nekaj let in splošna težnja velikih strank je bila, da onemogočijo manjšim strankam, ki ne presegajo nekega vnaprej določenega praga, vstop v deželni svet. Mi smo seveda trdili, da je specifičnost Slovenske skupnosti, oziroma narodnostne stranke slovenske manjšine taka, da je ni mogoče obravnavati v košari skupno z vsemi drugimi majhnimi strankami. Poleg tega smo za zgled navajali zakonodaje številnih drugih držav v korist manjšin in poudarjali nujnost po zagotovitvi izvolitve predstavnika slovenske manjšine v deželni svet, ker edino tako določilo dejansko ustreza evropskim standardom in ustreza duhu kopenhagenske listine, ki jo je na zasedanju KVSE v imenu tedanje pentagonale predložila prav Italija. Namesto tega določila je bilo sprejeto določilo o »volilnih povezavah«.

Kaj sodite o »rešilnem pasu«, ki ga za Slovensko skupnost predstavlja člen o »volilnih povezavah«?

Predvsem mislim, da je to določilo slab kompromis med dvema skupinama strahov. Po eni strani je bil tu strah nekaterih strank večine, predvsem krščanskih demokratov, pred nekim specifičnim določilom v korist slovenske manjšine. Vsi vemo, da so pritiški nacionalistične desnice v Trstu zelo močni, vendar smo mnenja,

da bi morala v tem primeru prevladati trezna politična ocena o nujnosti uveljavljanja splošno priznanih načel v korist manjšinske zaščite. Po drugi strani pa je bilo občutiti bojazen pred reakcijami, ki bi lahko prišle iz Rima, lahko pa tudi iz tujine, ko bi bil zakon tak, da bi avtomatično izključeval iz deželnega sveta slovensko stranko. Italija je že tako pod izredno močnim mednarodnim pritiskom zaradi najmanj treh elementov: gospodarskega stanja, oziroma državnih financ, zaradi katerih tvega, da ne bo pravočasno vključena v evropsko integracijo; škandalov o podkupovanju politikov in mafije. Za Italijo bi bilo zelo negativno, ko bi se tem trem elementom pridružila še mednarodna obtožba zaradi nespoštovanja manjšinskih pravic. Ob teh dveh bojaznih je bila rešitev o »volilnih povezavah« kompromis, ki strankam omogoča, da trdijo, da so rešile Slovensko skupnost, čeprav tega eksplicitno niso naredile.

Socialisti in tudi nekateri drugi trdijo, da sta na ta način krepko podprli volilno vlogo KD v Deželi. Kako odgovarjate na takšen očitek?

Mi smo skušali podpreti predvsem sebe. Žal socialisti o tem vprašanju niso imeli popolnoma jasnih stališč, saj bi v nasprotnem primeru lahko dosegli drugačno rešitev, seveda tako, da bi jo izsilili od krščanskih demokratov. Tako je bil predlog KD o »volilnih povezavah« v tistem trenutku edina možna rešitev našega mandata v deželni skupščini. Vsakršna trditev, da smo koga okrepili, je torej izmišljena, če pri tem mislimo na našo voljo, da bi kogarkoli resnično okrepili. Če pa je dejanski rezultat dogajanj v deželni skupščini tak, da kaže na okrepitev neke stranke, je to krivda predvsem tistih, ki so si nekaj let prizadevali, da bi nas izrinili iz deželnega sveta.

Pri glasovanju je vidno prišla na dan »slovenska solidarnost«, saj sta svetovalca Bratina in Budin proti volji svoje stranke glasovala za spremembo prvotnega besedila zakona. Se strinjate, da gre za v manjšinskem pogledu vsakakor pozitivno dejanje?

Dejstvo, da sta se kolega Bratina in Budin izrekla za popravek prvotnega besedila svoje stranke in to utemeljila z nujnostjo, da se Slovenski skupnosti omogoči ob-

stanek v deželnem svetu, je seveda zelo pomembno. Obema sem se zaradi glasovanja, predvsem pa zaradi političnih stališč, v katerih je, na primer, Bratina označil našo stranko kot naslednico Edinosti iz časa po prvi svetovni vojni, že med razpravo zahvalil. Mislim pa, da je pomen tega glasovanja globlji in ga je treba uokviriti tudi v čedalje bolj občuteno potrebo po večji politični in akcijski enotnosti slovenske manjšine. V Italiji je v teku postopek za pomembne volilne in druge refor-

me. Kakšno mesto bo imela slovenska manjšina v tem okviru? V Evropi je v teku postopek integracije in vrednotenja krajevnih partikularizmov. Obenem se tu pojavljajo odnosi med Italijo in Slovenijo kot novim subjektom v mednarodnem življenju. Kakšno mesto bo imela slovenska manjšina pri ustvarjanju teh novih odnosov? Mislim, da bo manjšina imela vsekakor pomembnejše mesto in bo igrala pomembnejšo vlogo, če bo nastopala čim enotnejše. Izid glasovanja v deželnem svetu, ki ni muha enodnevnic, je pomemben znak, da se tudi v naši manjšini dogajanja premikajo v smeri večje enotnosti. To pa je vsekakor zelo pozitivno.

Ssk po odobritvi volilnega zakona

Slovenska skupnost se bo še naprej borila za dejansko uresničitev načela, da imajo narodne manjšine pravico do zajamčenega zastopstva v vseh izvoljenih telesih — od parlamenta preko deželnega sveta do krajevnih uprav. Razprava v deželnem svetu Furlanije-Julijske krajine o spremembi deželnega volilnega zakona je žal pokazala, da med italijanskimi političnimi silami še ni poslušna za to načelo, ki pa se jim zdi samoumevno, kar zadeva Italijane v Sloveniji in Hrvaški ter nekatere druge manjšine po Evropi. Na dnevnem redu deželnega sveta ostaja predlog SSK o spremembi deželnega statuta Furlanije-Julijske krajine, da bi se deželi izrecno priznala pristojnost za zaščito manjšine na področju volilne zakonodaje, če je to že potrebno pojasniti. Poleg tega se na vsedržavni ravni napovedujejo volilne reforme, pri katerih bo treba uveljavljati načelo zajamčenega zastopstva manjšin.

Zakon, ki ga je izglasoval deželni svet 16. julija po dolgi in burni razpravi, nikakor ne zadovoljuje Slovenske skupnosti, pa čeprav je bil storjen pomemben korak nazaj v primerjavi z besedilom, ki ga je pred časom odobrila pristojna deželna svetovalska komisija. Uvedena je bila možnost povezav med strankami, kar bi lahko tudi Slovenski skupnosti omogočilo, da sodeluje pri volitvah vsaj z možnostjo ohranitve mandata, ki bi bil po starem besedilu, ki je le uvajalo nove »pragove«, vnaprej odpisan. Žal so bili zavrženi ali celo izločeni iz razprave popravki, ki bi bolj upoštevali stvarnost strank, ki samostojno delujejo na narodnostni in nadideološki podlagi.

Slovenska skupnost se zahvaljuje vsem, ki so podprli prizadevanja za ohranitev samostojne slovenske stranke v deželnem

svetu, pa naj gre za manjšine v Italiji, ki so preko Union Valdôtaine in Südtiroler Volkspartei izkazovale dejavno solidarnost, za organizacije in stranke koroških Slovencev in rojakov v matični domovini, za oblasti v Republiki Sloveniji in številne druge prijatelje ter sredstva množičnega obveščanja, ali pa za svetovalsko skupino Krščanske demokracije, ki je vztrajala vsaj pri možnosti povezovanja med strankami, in za slovenska deželna svetovalca Demokratične stranke levice Budina in Ivana Bratino, katerih glas, proti sklepu lastne stranke, se je izkazal odločujočega pomena.

Prizadevanja za zajamčeno zastopstvo pa po prepričanju Slovenske skupnosti zdaj ne smejo popustiti na krajevni, državni in meddržavni ravni!

Za Ssk se odpira težavno obdobje, saj nosi v sebi mehanizem povezovanja med strankami nevarnost pogojevanja. Stranka jasno poudarja, da bo izredno ljubo sumno varovala svojo popolno samostojnost. Kot je Južnotirolska ljudska stranka sicer za evropske volitve povezana z vsedržavno stranko, a je v narodnostnih in drugih zadevah brezkompromisna, bo tudi SSK presojala morebitne možnosti povezav samostojno in z ozirom na manjšinske interese.

* * *

Na mednarodnem vinskem sejmu Vino 92, ki bo v Ljubljani od 31. avgusta do 6. septembra, so zelo dobro zastopani tudi vinogradniki iz naše dežele, predvsem s briškega vinorodnega območja. Mednarodna ocenjevalna komisija je pod vodstvom dr. Dušana Terčelja pretekli teden ocenila skoraj tisoč vzorcev vin iz 18. držav. Vina z briškega področja in tudi nekaterih nižinskih predelov goriške pokrajine so bila izredno ugodno ocenjena. Priznanja bodo nagrajeni vinogradniki dobili na sejmu Vino 92.

Pogovor s tržaškim pokrajinskim predsednikom ZSŠDI Livijem Valenčičem

Športni svet bo moral postati agresivnejši

Pred dvema tednoma smo obširno poročali o občnem zboru Zveze slovenskih športnih društev. Ker pa je šport za našo skupnost izredno pomembno področje, saj se z njim ukvarja večji del naše mladine, smo sklenili to vprašanje še poglobiti. Pogovorili smo se s predsednikom tržaškega pokrajinskega odbora ZSŠDI Livijem Valenčičem.

Kateri so najresnejši problemi slovenskega športa na Tržaškem?

Najresnejši problemi in dileme zadevajo v bistvu ves naš šport, skoraj brez izjem, in so objektivno zelo težavni. Začenjajo se pri demografskem upadanju in pri vključevanju neslovenskih igralcev v naše vrste. Ti so vsekakor veliki problemi zamejskega športa (in ne samo športa), ki terjajo razmišljanja in izbire, ki pa bodo zelo težko našli premostitev v enotnih in vsem skupnim in sprejemljivim načelnih rešitvah, to pa predvsem zaradi precejšnjega načelnega popuščanja in zaradi najrazličnejših situacij, v katerih se lahko znajdejo naši športni delavci. Po mnenju ZSŠDI pa je nekaj le treba napraviti; nujno potrebni so vsaj nekateri znaki, ki zadevajo v prvi vrsti trenerski kader za mladinske vrste in pa vodstveni kader naših društev. V tem bomo pri ZSŠDI odločni in brezkompromisni.

Potem je seveda problem telovadnic in športnih objektov. Vadbeni in tekmovalni pogoji naših športnikov se z leti niso bistveno izboljšali. Naši tekmovalci se zato v svojem delu ne morejo prilagoditi zahtevam in potrebam današnjega časa, ki terarjo vedno boljše fizično in tehnično pripravo.

Rad bi omenil še ključno vprašanje, ki je bistveno za obstoj naše zamejske športne kulture, namreč problem finančne podlage naših društev. V teh dneh je minilo eno leto od odobritve deželnega zakona o financiranju naših kulturnih ustanov. Mislim, da je bil to velik uspeh naših slovenskih politikov in velika zmaga nad nacionalističnimi silami, ki niso omejene le na skrajno desničarske in fašistične stranke. Šport pa je bil na žalost prezrt. Poraza nismo sprejeli športno in se čutimo zanemarjene in popolnoma pozabljene. Pričakovali smo tudi, da se bodo sprostita nekatera sred-

stva nam naklonjenih gospodarskih podjetij, doslej pa ni bilo tako.

Kaj bi bilo treba po vašem stori za rešitev zgoraj navedenih vprašanj?

V prvi vrsti bo športni svet moral postati agresivnejši in prodirati v zavest naše skupnosti za uveljavitev v našem in širšem italijanskem prostoru. ZSŠDI mora odločneje posredovati pri gospodarskih krogih, da bi tem racionalnejše posegel v naš športni svet. Na občnem zboru ZSŠDI je prišla do izraza potreba po vsebinsko bogatejšem odnosu z SKGZ, hkrati pa je nujna navezava stikov z drugo krovno organizacijo, SSO. Podčrtati bi hotel dejstvo, da v naši krovni športni organizaciji, ZSŠDI, pa tudi v večini društev, nikomur ni uspelo s političnimi, ideološkimi ali kakršnikoli drugimi razlogi ločiti športnike in preprečiti, da ne bi nastopili enotno. V naši zamejski politični situaciji je ta pojav zgleden in vreden razmisleka. Rekel bi še, da je nujna navezava tesnejših stikov s političnimi strankami in izvoljenimi predstavniki, s Slovenskim svetovnim kongresom ter z vodilnimi športnimi dejavniki v Sloveniji in Italiji.

Večkrat je bilo že poudarjeno, da ima športna dejavnost za našo mladino tudi globlji, narodnostni pomen...

Študija, ki jo je lani v okviru ZSŠDI opravila skupina strokovnjakov pod vodstvom prof. Peterlina, je opozorila na visok odstotek otrok iz mešanih zakonov v naših društvih. Na osnovnih šolah je 35 odstotkov otrok, ki prihaja iz mešanih družin, 6 odstotkov je iz popolnoma italijanskih družin, vsak peti oče otrok na slovenskih šolah je neslovenske narodnosti. Vsi ti otroci so v izredno delikatnem položaju. Kam bodo šli, kaj bodo postali? Jasno je, da ti problemi ne bi smeli biti domena športnega sveta. Ta vprašanja se postavljajo vsemu našemu zamejstvu. Kako delati, kaj ponujati, da bodo naša društva interesantna. Pri ZSŠDI smo mnenja, da moramo izboljšati ponudbo, izboljšati kvaliteto treningov, izboljšati tekmovalne pogoje — skratka — biti moramo zanimivi. To je naša edina šansa, če verjamemo v možnost deasimilacije. Ključni problem pa so spet finan-

čna sredstva. Poleg družine in šole je prav športno društvo poklicano, da oblikuje mlade v zavestne člane slovenske družbe. Nikdar ni nihče zanikal našim društvom tega pomena — šibka točka je le konkretizacija tega spoznanja. Naša zamejska skupnost, in ne samo njen športni del, bo dozorela, ko bo spoznanju in priznanju sledila tudi skrb za razvoj in aktivno sodelovanje pri temeljnih izbirah športne politike.

Na zadnjem občnem zboru ZSŠDI je bilo govora tudi o kadrovski problematiki. Ali obstaja možnost, da bi se v bodoče nekateri slovenski športniki profesionalno zaposlili pri tej organizaciji?

Problemu strokovnega kadra bo treba v bodoče posvetiti veliko

pozornosti, saj bo treba to vprašanje v okviru ZSŠDI enkrat za vselej rešiti. Treba bo tudi preštudirati možnosti namestitve profesorjev telesne vzgoje v naših društvih, seveda s finančno pomočjo slovenskih podjetij. V ta namen je tudi nujno potrebna ustanovitev trenerske organizacije in organizacije profesorjev telesne vzgoje. ZSŠDI se obvezuje, da bo pripravila strokovni seminar z evidentiranjem predvsem narodnostne tematike.

Kaj bi želeli reči našim športnim delavcem in vsem, ki se poklicno ali ljubiteljsko ukvarjajo s športom?

Rekel bi jim, naj si nikar ne obetajo velikih zadoščenj in priznanj naše družbe. Delo z mladimi in za mlade pa ti daje, poleg notranjega zadovoljstva, tudi priložnost, da vsaj za nekaj časa pozabiš na vsakdanje tegobe življenja. Tudi to nekaj velja, kajne? **Pogovarjala se je Helena Jovanovič**

Samo Pahor končno polnopraven član tržaškega občinskega sveta

Kljub nasprotovanju skrajnih desničarskih sil je na ponedeljkovi seji (20. t.m.) tržaški občinski svet potrdil izvolitev svetovalca Ssk Sama Pahorja. Proti so glasovali le zastopniki MSI in republikanec Castigliero, PLL, Lista za Trst in trije predstavniki KD (Codarin, Marini, Scuracchio) so se vzdržali, vse ostale stranke pa so potrdile veljavnost izvolitve slovenskega svetovalca.

Samu Pahorju so pravico do mesta v občinskem svetu odrecale skrajno desničarske sile, konkretno MSI, čeprav ob tihi podpori nekaterih drugih strank. Kot vemo, je imel Pahor dva administrativna spora z občinsko upravo (oba sta zadevala vprašanje rabe slovenščine). Skrajneži, ki jih izredno moti, če v občinski sejni dvorani slišijo le eno slovensko

besedo, so izkoristili ta spora in si na vse kriplje prizadevali, da bi slovenskega svetovalca izrinili iz sveta. Poskus je spodletel, afera okrog Pahorjeve izvolitve pa je vseeno trajala skoraj poldrugi mesec. Tržaška občina med drugim še sedaj nima župana, da drugih problemov sploh ne omenjamo, vendar se je očitno nekaterim zdelo bolj pomembno, ali lahko Samo Pahor sedi v svetu ali ne. Skrajneži so namreč še vedno prepričani, da bodo »rešili« Trst, če bodo preprečili sleherni slovensko besedico. Na ponedeljkovi seji je prof. Pahor utegnil reči le »gospod predsednik, spoštovani kolegi«, ko so ga z vpitjem preglasili nestrpneži, ki so bili tudi med publiko. Številni in hudi problemi Trsta pa se še dalje kopirajo...

Člani društva »Grad« od Banov so pred nedavnim zaključili svoje delo pri Badalučki, kjer so s pomočjo domačinov in prostovoljcev očistili in uredili staro štirno. V njej je bilo polno najrazličnejših odpadkov, vodnjak pa je že skorajda zarasla trava. S prostovoljnimi delom so štirno izpraznili, uredili njeno okolico, star in neuporaben pokrov pa so zamenjali z novim kovinskim pokrovom, ki ga je izdelal S. Kovačič. Na sliki: (foto Halupca) obnovljena štirna pri Badalučki

O pridobitvi državljanstva Republike Slovenije

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa je pred dvema mesecema in pol informiral javnost o možnosti pridobitve državljanstva Republike Slovenije po 41. členu zakona o državljanstvu. Tedaj je bil postavljen rok za vložitev prošnje in sicer 24. junij, nakar naj bi bila pot do pridobitve državljanstva bistveno težja (najmanj leto dni neprekinjenega bivanja v Republiki Sloveniji, zagotovljeno stanovanje, trajen vir preživetja itd.). Posebno med Slovenci v izseljeništvu je takšen zakon vzbudil celo vrsto upravičenih ugovorov, ker pač ni prišlo do avtomatične vrnitve državljanstva, pač pa do razmeroma zapletenih procedur z večkrat negativnimi rezultati za prosilce. Skupščina Republike Slovenije maja leta 1991 ni sprejela celovite podelitve državljanstva Slovincem v izseljeništvu oziroma podelitve z posebnega statusa Slovencev brez državljanstva v zamejstvu, čeprav je tako predlagala Konferenca za Slovenijo Svetovnega slovenskega kongresa.

Glavni odbor Svetovnega slovenskega kongresa bo zato predlagal vladi in skupščini Republike Slovenije, da podaljša vsaj za eno leto rok, da bi se lahko Slovenci in ljudje slovenskega rodu vpisali v sezname na občinah, kjer so bili rojeni in kjer se lahko prijavijo, če to želijo. Svetovni slovenski kongres tudi predlaga Ministrstvu za notranje zadeve, da izdela obrazec za vpis v seznam državljanov za tiste, ki niso vpisani, pa so državljanji.

Vsi ti zapleti z državljanstvom dokazujejo, da se Republika Slovenija le počasi in stežka poslavlja od prejšnjega, ideološkega obdobja, ki je vzdrževalo situacijo in zakonodajo državljanske vojne, kot je to priznal v zvezi z NOB že prejšnji režim. Pravna situacija pa je naslednja: 1946 je bil sprejet poseben »Zakon o odvzemu državljanstva« ofirjem in podofirjem bivše jugoslovanske vojske, vsem formacijam, povezanim z okupatorjem, kot tudi osebam, ki so po vojni pobegnile v tujino. To je bila izguba državljanstva, vendar brez izjave odločbe.

Vse te osebe državljanstva FLRJ oziroma Republike Slovenije niso nikdar izgubile, ker je leta 1962 poseben zakon ukinil odvzem državljanstva. Pač pa so bile v času med 1946 in 1962 izdane odločbe za odvzem državljanstva za 1278 oseb, ki si morajo torej državljanstvo spet pridobiti. Podobno velja za skupino 78. oseb, ki jim je z odsotnostjo prenehalo državljanstvo — tudi te osebe si načeloma lahko spet pridobijo državljanstvo, vendar morajo napraviti ustrezno vlogo. Oba seznama, seznam za 1278 oseb in 78 oseb, ne bosta javno objavljena, vendar obstajata na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Slovenije, dostavljena pa bosta tudi diplomatskim predstavništvom v tujini. Prosilec bo moral pač vložiti vlogo, šele potem pa bo eventualno obveščen, ali je na enem od obeh seznamov. V kolikor ni, mu pač državljanstvo ni bilo odvzeto, pač pa se mu na novo potrudi oziroma obnovi. V kolikor je kdo po letu 1945 podal izrecno izjavo o pripadnosti drugemu narodu, pa bo njegova prošnja komajda lahko rešljiva.

Zaradi vse te množice kombinacij, ki povzročajo med interesi popolno zmedo, je Svetovni slovenski kongres pozval k preprostemu in konstruktivnemu, poenostavljenemu formalnemu postopku, če že pač Republika Slovenija ni mogla rešiti tega vprašanja elegantno, človeško in v skladu z novimi časi, kjer naj bi končno prevladal vsenarodnostni vidik. Pričakovati je, da bodo naša diplomatska predstavništva aktivnejša, da bodo iz prve roke posredovala potrebne informacije, saj je to edini način za večje zaupanje naših izseljencev in zamejcev do Republike Slovenije. Tudi Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa bo v tej točki storil vse, kar je v njegovi moči: vprašanje državljanstva je namreč ključnega pomena za demokratičen razvoj Republike Slovenije in povezave vseh Slovencev v izseljeništvu ter v zamejstvu.

Janez Povše

V četrtek, 16. t.m., so objavili rezultate tudi na trgovskem tehničnem zavodu in oddelku za geometre »Žiga Zois«. S tem je letos matur zares konec. Dijaki trgovske šole so zares končali šele sedaj, saj so bili na tej šoli maturanti najštevilnejši. Dijaki na sliki ogledujejo ocene (foto M. Magajna)

Pred »Drago mladih«

Pogovor z Jelko Razpotnik

Ob zaključku I. Drage mladih, ki je bila lani, smo si bili udeleženci enotni, da je bilo srečanje uspešno in je doseglo svoj namen — združiti slovensko mladino iz Slovenije, zamejstva in izseljeništa. Prav tako smo menili, da se mora srečanje nadaljevati, postati tradicionalno. Odločeno je bilo tudi, da ostane kraj Drage mladih vedno isti, in sicer na Opčinah v parku finžgarjevega doma, kjer poteka tudi Draga.

Organizacijo letošnje II. Drage mladih, ki bo od 2. do 4. septembra, so prevzeli predstavniki katoliške mladine iz Slovenije, ki delujejo v sklopu medškofijskega odbora za študente. S predstavnico MOŠa Jelko Razpotnik smo se pogovarjali o pripravah na to srečanje in o programu.

Priprave na trodnevno srečanje nedvomno zahtevajo veliko energij in dela.

Ja, toda čeprav smo se zavedali dela, ki ga bomo imeli, smo se še bolj zavedali odgovornosti, ki smo jo prevzeli na svoje rame. Draga mladih navsezadnje ni nepomemben dogodek, zato mora biti tudi temu primerno pripravljena. Ožji organizacijski odbor je zato začel z delom že v februarju. Najprej smo določili potek programa, temo in nato ostale točke.

Bi lahko predstavila program bolj podrobno?

Odločili smo se, da bo poudarek bolj na temah kot pa na imenih gostov. Geslo letošnje Drage mladih je »Med kariero in domom«. Ozrli smo se na današnje življenje mladih, ne glede na državo, v kateri živijo ter našli nekaj »skupnih« točk. Izstopata predvsem želja po karieri, uspehu in s tem po denarju, kar pogosto vodi v krizo zakona. To je dejansko bistvena značilnost današnjega življenja, v katerega vstopajo mladi.

Tako ima naš program dve osrednji temi:

— v četrtek, 3.9., ob 10.00 uri bo okrogla miza na temo »Etika in podjetništvo«. Gosti bodo člani združenja katoliških podjetnikov Sinaksis, ki že nekaj časa deluje v Sloveniji. Njihov duhovni vodja je G. Vinko Kobal.

Gosti bodo predstavili svoje delo, nam povedali, kako se je mogoče

držati etike in krščanskih načel ter kljub temu uspeli v poslovnem svetu, narediti kariero. Kako je danes sploh mogoče uspeli, kako si organizirati čas, da je dovolj časa tudi za družino, prijatelje, prosti čas, če je kaj takega sploh mogoče.

Menimo, da je tema zanimiva, saj bodo gosti lahko udeležencem odgovorjali »iz prve roke«, tudi iz svojih izkušenj.

— v petek, 4.9., prav tako ob 10.00 uri pa smo pripravili srečanje z dvema paroma, ki izhajata iz priprav na zakon, ki jih vodi g. Vital Vider.

Oba para — eden poročen že nekaj let in drugi, ki se na poroko šele pripravlja — nam bosta s svojim pričevanjem razkrila življenje zakonskih parov danes.

Predvsem je danes zakon pod pritiskom družbe, ki ga ne spoštuje; kariere, ki jo želijo doseči zakonci; stiske časa, v kateri se nam vedno mudi in vse opravljamo na hitro. Vse manj je časa za partnerja, za skupne ure, sprehode v dvoje, tudi za otroke. O vseh teh problemih našega časa, ki pa močno vplivajo na zakon, bomo povprašali naše goste.

Ob takih priložnostih je tudi zelo važno, da se udeleženci srečanja dobro spoznajo med seboj in navežejo prijateljske stike.

Ja, da bi imeli res kar največ časa za medsebojna spoznavanja, smo

(A.Š.) IIII 6

Izšel je Števerjanski vestnik

Pred kratkim je ponovno izšel »Števerjanski vestnik«, glasilo domačega društva »F.B. Sedej«. Publikacija izhaja občasno — tokrat so člani izdali tretjo številko v letošnjem letu. Vestnik piše o festivalu narodnozabavne glasbe v Števerjanu, o delovanju društvenega mešanega pevskega zbora, o papeževem obisku, o prvi oblet-

nici slovenske države, o domačinih, ki so umrli v zadnjem času — vsakemu je posvečen krajši članek — o nabirki Števerjencev za bosanske begunce. V »Števerjanskem vestniku« je skratka zbrana vsa vaška kronika zadnjih mesecev in prav gotovo bodo vsi domači to glasilo z zanimanjem prebrali.

Najnovejši »Škrat«

Pred kratkim smo v naše uredništvo prejeli najnovejšo številko mesečnika za otroke in odrasle »Škrat«, ki ga izdaja Sklad Mitja Čuk z Opčin. Odgovorna urednica je Jelka Cvelbar. Uvodni članek revije je posvečen prostemu času, ki ga imajo otroci v tem poletnem času na pretek. Skrbeti moramo, piše, da se ne dolgočasijo, povabiti k nam kakega otrokovega sovrstnika, nikakor pa jih ne smemo preobremenjevati z dodatnimi poletnimi obveznostmi. Tudi otrok namreč potrebuje počitek in mir, da se jim porodijo nove ideje, da se poglobi v svoj sanjski svet. Pri tem ga odrasli ne smemo motiti in ga klicati zopet nazaj v realnost, opozarja uredništvo v svojem uvodniku.

V »Škratu« je še več koristnih prispevkov, kot tisti o prvi pomoči, ki ga je napisal dr. Renato Štokelj, ter prispevek Mihe Beličiča o navadah kač. O zdravilnih učinkih spanja na naš organizem pa piše dr. Viljem Ščuka. V zadnjem »Škratu« je tudi nekaj ugank in igrice za otroke, za konec pa še pravljica Miroslave Leban »Nespa mentna želva«. Revija ponuja torej nekaj zanimivega in koristnega branja za ta poletni mesec. Prav gotovo jo bo marsikdo rad vzel v roke.

* * *

Pogovor z Jelko Razpotnik

četrtekovo popoldne namenili skupnemu izletu, da bi se tudi seznanili z okoljem, v katerem gostujemo ter da bi поблиže spoznali tudi položaj slovenske manjšine v Italiji.

V večernem programu pa ima glavno besedo razvedrilo:

— v sredo, 2.9., ob 20.00 se nam bo predstavila gledališka skupina KUD Zadobrova z igro Jacquesa Devala: Etienne.

— v četrtek, 3.9., od 20.00 dalje pa bomo najprej občudovali mladega in spretnega čarovnika Gregorja Sulejmanovića (»Čudeži se dogajajo«), ki pa bo po svojem nastopu poskrbel tudi za večerni show in družabni program.

Gotovo bo zabavno!!

Za vse okuse nekaj, torej!

Da, lahko zagotovem, da smo se trudili, da bi naredili raznolik in kratkočasen program, zanimiv za čim širši krog mladih.

Prav vsi ste vljudno vabljeni na srečanje, kajti tu ne gre le za program ampak je v ozadju globlji pomen Drage mladih: spoznati nove prijatelje iz Slovenije, zamejstva, zdomstva in izseljenišva ter s tem razširiti lasten krog poznanstev z ljudmi, s katerimi imamo vsaj nekaj skupnega — slovenske korenine.

Trojezična knjiga slovenskih ljudskih pesmi

Pri založbi Pizzicato iz Vidma je pred nedavnim izšla knjiga z naslovom Rožmarin, ki jo je za tisk po dolgoletnem delu pripravil Julijan Strajnar. Gre za trojezično izdajo slovenskih ljudskih pesmi, v slovenščini, v italijanščini in v angleščini si lahko bralec prebere naše najbolj znane pesmi. Knjiga je zelo dragocen prispevek Inštituta za slovensko narodopisje.

Avtor Julijan Strajnar je v knjigi uporabljal načelo, po katerem je v knjigo uvrstil čimveč pesmi, ki kažejo na raznolikost in posebnosti posameznih regionalnih ljudskih tipov. Zaradi tega je avtor objavil petdeset pesmi iz štiriintridesetih krajev slovenskega etničnega ozemlja.

V uvodu Strajnar najprej pove, kako in kdaj so Slovenci peli,

še prej pa lepo razloži, kakšne so razlike med ljudsko in umetno pesmijo in analizira načine slovenskega ljudskega petja. V nadaljevanju pa se ustavi pri problemih sedanjega slovenskega petja. Pri tem je zelo žalostno dejstvo, ko avtor ugotavlja, da postajajo Slovenci iz dneva v dan vedno bolj samo pasivni pevci in ne več aktivni, kot smo včasih bili. To pomeni, da veliko poslušamo glasbo, radio in televizijo, vse premalo pa pojemo, zaradi tega glasbeni čut Slovencev danes zamira.

Drugi del knjige sestavljajo prepisi-transkripcije pesmi, ki so predstavljene tako z notnim zapisom kot tudi s celotnim besedilom. Prevodi v italijanščino in angleščino ne upoštevajo v celoti verzni zapisi, ker skušajo raje slediti vsebini pesmi. Notni za-

pisi so v glavnem zelo dobri povzetki pesmi, natančnejše gradivo hranijo na Inštitutu za narodno umetnost v Ljubljani.

Tonski mojster Matjaž Culiberg je pripravil tudi kaseto posnetih in odpetih slovenskih pesmi v knjigi Rožmarin, kasete je priložena h knjigi, kar jo seveda dela dosti bolj privlačno, tako da lahko trdimo, da je knjiga Rožmarin Julijana Strajnarja, ki je med drugim tudi polna fotografij, vrhunski dosežek slovenske narodopisne znanosti.

Jurij Paljk

NOVICE

Boris Mihalič je novi predsednik Konzulte za kmetijstvo, gozdarstvo in ribolov pri pokrajinski Trgovinski zbornici. Na to mesto je bil izvoljen na predlog predsednika zbornice Tombesija. Konzulta ima predvsem posvetovalno vlogo.

* * *

V Nabrežini so v soboto, 18. t.m., slovesno odprli nov dom za ostarele, ki so povsem ali delno nepremični. Dom ima ime »Kraško cvetje«. Gre za zasebno strukturo; v novem domu bo zaposlenih okrog 20 oseb, dvoposteljnih sob pa je 28. Vsaka ima kopalnico in teraso, poslopje pa obkroža lep cvetoč park.

* * *

Tabor Alpe Jadran, ki je tokrat že 3. po vrsti, bo letos potekal v Devinu. Pričel se je v soboto, 18. t.m., prireja ga tržaški Lions Club Host, udeležilo pa se ga je 19 mladih iz 8 držav. Mladi bodo tu preživeli teden dni.

NASELITEV PANONIJE

Ob veliki razstavi v Murski Soboti v okviru prireditev ob svetovnem dnevu varstva okolja so v Pokrajinskem muzeju v Murski Soboti odprli veliko arheološko razstavo »Sedem tisočletij ob Blatnem jezeru«.

Pripravila jo je madžarska akademija znanosti in umetnosti skupaj z Madžarskim narodnim muzejem iz Budimpešte in v sodelovanju muzejev županije Zala. Gre za največjo tovrstno razstavo doslej v Murski Soboti in dokaz prijateljskih odnosov med novo državo Slovenijo in demokratično Madžarsko.

Razstava vodi obiskovalca daleč nazaj v skoraj arhaično dobo pred sedmimi tisočletji. Je rezultat arheoloških odkritij na področju zahodnega dela Blatnega jezera, imenovane ga Kis-Bálaton. Tu so v zadnjem času na površini 25 kvadratnih kilometrov našli presenetljivo zanimive ostanke naselbin, utrd in grobišč od prazgodovine pa vse do konca turških bojev. Na ogled so najlepši predmeti od kaméne in bronaste dobe vse do rimskega časa, preseljevanja narodov in zgodnjega ter visokega srednjega veka.

Panonija je bila domovina številnih narodov od Keltov in Venetov vse do germanskih, slovanskih in mongolskih ljudstev. Za Slovence je pomembno, da so njeno kulturo pred dobrim tisočletjem oblikovali predniki današnjih Slovencev. Civilizacijski utrip države kneza Pribine in njegovega sina Koclja je bil večji in močnejši, kot si navadno mislimo. Razstavljena maketa knežje utrdbe Blatenski kostel dokazuje, da je bil to tudi za naše pojme že imeniten grad z obrambnim zidovjem, stražnimi stolpi in reprezentativnimi sobanami. Oba praslavska kneza sta bila vneta kristjana. Gradila sta cerkve, v deželi sta se mudila sveta brata Ciril in Me-

tod, prišlo pa je tudi do konflikta s Salzburgom.

Njegov nadškof Luiprem, ki se je boril za nadoblast v Panoniji, je posvetil ob Blatnem jezeru Marijino cerkev, v okolici pa še dve cerkvi. Slovensko izrazoslovje je vplivalo tudi na madžarščino, ki je postopoma izpodrinila slovanski živelj iz osrednje Panonije. Kdor odpre slovar madžarskega jezika, se lahko takoj sreča z vrsto iz stare slovenščine prevzetih besed. Razstava je lep prikaz kulture in mednarodnega prepletanja ob Blatnem jezeru, tej »pozlačeni vodni ploskvi«, ki se širi nedaleč od sedanja slovensko-madžarske državne meje.

Lev Detela

Izšla je nova številka Mladike

Pred kakim tednom je v kioske prišla najnovejša številka mesečnika Mladika, ki ga izdaja Slovenska prosveta iz Trsta. Revija ima, kot običajno, nekaj zanimivih stalnih rubrik in literarnih prispevkov, tudi tokrat ima mladinsko prilogo »Rast«, poleg tega pa je še ena posebna barvna priloga, posvečena študijskim dnevom »Draga«, ki bodo letos od 4. do 6. septembra. Med predavatelji bosta tudi prof. Lojze Peterle (govoril bo o političnem tveganju kristjana) ter dr. Jože Pučnik (predaval bo o narodni identiteti in državni osveščenosti). Študijski dnevi, ki so letos 27. po vrsti, bodo v parku Finžgarjevega doma na Opčinah.

Iz najnovejše »Mladike« velja opozoriti na novelo z naslovom »Dekle z naših gričev«, ki jo je napisal Jože Cukale. Z veseljem pa lahko ugotovimo, da je tokrat mladinska priloga »Rast« bogatej-

ša kot običajno, saj je kar podvojila število strani. Mladi se v tej številki lotevajo zanimivih tem; zanimiv je na primer pogovor z novomašnikom Andrejem Pozničem, ki je prišel iz Argentine v Slovenijo, poseben članek je posvečen sedanjemu političnemu trenutku v Sloveniji v očeh mladih, v prilogi pa lahko preberemo še marsikaj zanimivega.

Martin Jevnikar je za to številko Mladike ocenil pet knjig, ki so jih izdali Slovenci v zamejstvu in zdomstvu: Ljubo Sirc: »Med Hitlerjem in Titom«, Aleksij Pregarc: »Samohodec«, Stane Pleško: »Domačija v viharju«, Lev Detela: »Poslednja gora« in Edi Gobec: »Slovenski ameriški slavček Ivan Zorman«. Za zaključek lahko še rečemo, da je najnovejša »Mladika« bolj podobna mozaiku, saj je v njej predvsem nešteto malih novic o vsem, kar se je pomembnega zgodilo v zadnjem mesecu.

NAŠA DRUŠTVA

KD Lonjer-Katinara

V Lonjerju in na Katinari, ki sta danes postala del predmestja, deluje od konca druge svetovne vojne domače kulturno društvo. V obeh vaseh je bilo že v preteklosti kulturno delovanje zelo razgibano. Kot v marsikaterih drugih slovenskih krajih je konec tega stoletja prišlo do ustanovitve raznih društev; od bralnega do pevskega, zavarovalnega, itd. Vsa ta dejavnost se je nadaljevala do prve svetovne vojne, po njej je delovanje ponovno zaživelo, a je že leta 1927 fašistična oblast prepovedala vsakršno slovensko delovanje.

V današnji obliki se je KD Lonjer-Katinara osnoval tik pred zaključkom vojne, maja 1945. Takoj je prišlo do ustanovitve pevskega zbora, ki ga je dolga leta vodil Just Lavrenčič, dramska skupina je pripravila več prijetnih igric, delovala je tudi dobro urejena knjižnica. Razen posameznih kriznih obdobij, ki so se pojavila v skoraj vseh naših društvih, je KD Lonjer-Katinara neprekinjeno deloval do danes. V sedemdesetih letih je tudi prišlo do ustanovitve mladinske skupine, ki je v vasi poživila kulturno dejavnost. Mladi so obudili k življenju stare običaje, organizirali so razne prireditve in uspešno delovali kakih 5 let. V okviru društva je v osemdesetih letih nekaj časa pel tudi otroški pevski zborček pod vodstvom Magde Nadlišek.

Lonjer in Katinara sta vasi a istočasno del predmestja, ki ga mesto vedno bolj požira vase. Zato je za ta predel značilno, da se društvo, ki tu deluje, ne ukvarja samo s kulturnim delovanjem, ampak z vsem, kar zanima domačine. Ker je ljudi malo, seveda ni mogoče ustanoviti več društev. KD Lonjer-Katinara se torej poleg kulture ukvarja z vsem, kar zadeva življenje v vasi. Tesno je KD Lonjer-Katinara povezano z znanim kolesarskim klubom Adria, poleg tega pa se ukvarja tudi s športno-rekreativno dejavnostjo. Glede na to, da je ljudi malo, je seveda jasno, da so člani dejavni na vseh področjih.

Posebno pažnjo posveča društvo v zadnjih desetih letih predvsem otrokom. Že 6. leto prireja v zadnjem tednu avgusta poletni center, ki je precej dobro obiskan, saj se ga običajno udeležijo okrog 20 malčkov, kar je za takšnje razmere že veliko. Dvakrat letno priredijo člani društva tudi slikarski ex-tempore, zelo priljubljen pa je »Direndaj«. Gre za prijetno enodnevno srečanje; otroci izvedo nekaj zanimivosti o zgodovini svoje vasi, popoldne pa se skupaj igrajo. To je pravi praznik za lonjerske in katinarske otroke — društvo ga prireja vsako leto.

Pevska zbor — tako otroški kot odrasli — na žalost ne delujeta več, kljub temu pa je dejavnost

Mali udeleženci Poletnega centra v organizaciji KD Lonjer-Katinara leta 1991 z animatorkami

društva precej živahna. KD prireja redne proslave (za Prešernov dan, za dan žena in še kaj), občasno tudi predavanja, večere diapositivov, razstave ipd. Že vrsto let organizira v septembru praznik grozdja, ki je zelo dobro obiskana šagra, v maju pa tudi vinsko razstavo.

Kar zadeva sedež, KD Lonjer-Katinara nima večjih težav, saj ima na razpolago stari sedež v Lonjerski cesti 285, pred nedavnim pa so obnovili tudi nekdanjo gostilno »Pri županovih« (na isti cesti, številka 269), kjer ima sedež tudi klub »Adria«. Oba sedeža pa nimata dvorane za kake večje prireditve. Člani društva upajo, da se jim bo tudi ta želja čimprej uresničila, saj naj bi v kratkem začeli z gradnjo novega večnamenskega centra. Leta 1983 je namreč bila ustanovljena zadruga Lonjer-Katinara, ki je z denarjem, ki ga je dobila kot protivrednost za hi-

tro cesto, kupila zemljišče z namenom, da na njem zgradi športni in kulturni center. Na gradbeno dovoljenje pa je bilo treba čakati dolgo dobo — celih osem let.

V odboru KD Lonjer-Katinara je 5 oseb, že veliko let pa je predsednik Radivoj Pečar. »Lonjer in Katinara sta predvsem v zadnjem času zelo izpostavljena asimilaciji,« je še dejal predsednik društva Radivoj Pečar. »V teh krajih je vedno več Italijanov, podoba obeh vasi se je zelo spremenila, še posebno zaradi bolnišnice in hitre ceste. Slovencev je v teh krajih vedno manj. Tudi zaradi tega je pomembno, da tukaj obstaja slovensko društvo. Želimo si, da bi v njem začeli čimprej delovati mladi in upamo, da se bodo kmalu začeli zanimati zanj (ko bodo seveda zrasli) tudi otroci, ki smo jim v zadnjih letih posvetili največ pozornosti.«

(hj)

Osem stoletij župnije Bovec

Župnija Bovec, ki leži v neposredni bližini državne meje z Italijo in Avstrijo, slavi letos 800. obletnico. V dokumentu papeža Celestina III. je namreč prvič omenjena leta 1192. Ta pomembni jubilej želijo v župniji proslaviti z raznimi kulturnimi in verskimi prireditvami, ki so se že pričele, razstavami, nastopi in še bi lahko naštevati. Preberimo, kaj je dekan v Kobaridu Franc Rupnik napisal o tem pomembnem jubileju in kaj so povedali pripravjalci lepe razstave z naslovom »Sledovi bovške preteklosti«, ki so jo odprli v soboto, 20. junija, v cerkvi Device Marije v Polju. Razstava nudi zanimiv pregled zgodovine Bovca in njegove okolice.

(Ur.)

800 LET ŽUPNIJE BOVEC

To beremo na transparentih v Bovcu že nekaj mesecev! To so zares častitljiva leta, ki bi bila v ponos vsaki ustanovi. Spričo dejstva, da Cerkev obstoja 2000 let in da so začeli pokristjanjevati naše prednike 300 let pred omenjeno listino papeža Celestina III. se ne zdi ta obletnica tako nekaj izjemnega, čeprav je vsega spoštovanja vredna.

Če pa premislimo, da je bil Bovec takrat le manjši poljedelski in živinorejski kraj ob cesti čez Predil, se zdi še vedno čudno, da je bil že tako zgodaj zapisan v zgodovini.

Glavno zaslugo za to je treba najbrž iskati v nastajanju Čedadskega kapitlja, ki si je hotel zagotoviti svoj obstoj tudi na materialni podlagi za svoje duhovno delovanje na tak način, da si je zagotovil varstvo svojih pravic pri najvišjem forumu v Rimu. Pri tem se ni oziral na oglejskega patriarha, gospodarja te dežele, niti na Millstattski samostan, ki je bil gospodar skoraj vseh kmetij na Bovškem, pa tudi ne na goriške grofe. Zato je Čedadski kapitelj izkoristil najugodnejšo priložnost nastajanja novih centralnih uradov v Rimu, pa tudi visoko starost 85-letnega papeža Celestina III. (s krstnim imenom Hiacint in priimkom Bobo), in je dne 24.11.1192 napisal posebno pismo (Bulo),

v katerem zagotavlja, da jemlje pravice Kapitlja pod svojo posebno zaščito in napoveduje božjo jezo in jezo apostolov Petra in Pavla nad vsakomer, ki bi si drznil ogroziti ali kršiti te pravice. V pismu našteva prav na prvem mestu tri verska središča na Tolminskem in potem še 13 podobnih v okolici Čedadada. Zanimivo je, da je na drugem mestu središče Bovec, za Volčami in pred Šentviško goro.

Da je šlo v glavnem za pravno zaščito pravic Kapitlja, je dokaz še drugo podobno pismo Pija II. 9.6.1459, v katerem so vse te pravice še bolj natančno opredeljene in zagotovljene. Seveda ni šlo za župnije v današnjem pomenu besede (starejše župnije so pri nas stare samo dobrih 200 let). Prav tako ni s tem rečeno, da je versko središče staro točno in samo 800 let. V pismu je izrecno zapisano, da je kapitelj užival te pravice nemoteno že 40 let prej.

Dejstvo, da se je ves Bovec, in ne le župnija Bovec, odločil za zelo slovesno obhajanje te visoke obletnice, je hvalevredno dejanje. Danes je že itak svetovno znan pojav, da vsakdo išče svoje stare »korenine« in čim dlje nazaj v preteklost jih more dokazati, tem ponosnejši in trdnjejši se ta človek ali ustanova počuti. Prav je, da se vsi Bovčani, in ne le verni del le-teh, čutite ponosni na svoj kraj, na stara izročila, na davno preteklost. Zato ste tudi razdelili program vseh slovesnosti na celo leto in več.

Toda, če se vprašamo, komu se moramo pravzaprav zahvaliti, da lahko obhajamo tako častitljivo obletnico, bi morali pošteno priznati, da gre predvsem zahvala Gospodu Bogu za veliki dar vere, ki so ga prejeli naši predniki in ga tudi neokrnjenega izročili nam, današnjim rodovom.

Če pa danes ugotavljamo, da ta dar danes javno priznava in uporaablja morda le blizu 20% ljudi, bi se morala prava hvaležnost Bogu ob teh slovesnostih pokazati v tem, da bi ogromna večina ljudi popolnoma preusmerila tradicijo zadnjih nekaj desetletij in bi začeli znova. Znova ne samo uporabljati v govorjenju staro bovško kratko molitvico: EN' TE' MEN »JEŠA«, marveč tudi v skladu z njo živeti svoje

NOVICE

Konec prejšnjega tedna se je iz Gorice odpeljal velik, šestonski tovornjak s hrano, zdravili in še raznimi drugimi stvarmi, ki jih begunci iz Bosne nujno potrebujejo za preživetje. Za to pošiljko je veliko prispevala goriška pokrajinska uprava.

V nedeljo, 26. t.m., bodo prebivalci miljske občine glasovali o tem, ali naj družba Monteshell na območju bivše žaveljske čistilnice Aquila zgradi skladišče utekočinjenega plina. Kakršen koli bo že izid referendumu, se bo s tem končno zaključila dolgotrajna polemika, ki traja več kot sedem let, vse od tedaj, ko so zaprli bivšo rafinerijo.

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

PALACE
HOTEL

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

NOVI LIST - Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Uredištv: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj. Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Bosanski begunci na Opčinah

Na Opčine je v nedeljo, 19. t.m., zjutraj, pripeljal poseben vlak, ki je pripeljal skupino 558 bosanskih beguncev. V glavnem so bili to ženske in otroci, nekaj pa je bilo tudi starejših oseb. Zdravniki so takoj po prihodu pregledali begunce — tiste, ki so bili preveč izčrpani ali bolni, so dali prepeljati v tržaško bolnišnico. Kot kaže, ni bil nihče huje bolan.

Z Opčin so begunci nadaljevali pot; ločili so jih, jih razdelili v manjše skupine in jih poslali v razne zbirne centre. Nekatero so z vlakom prepeljali v Gorico in nato do šotorišča pri Mirnu, nekaj jih je odšlo v Čedad, večino so

poslali v Veneto, od tam pa jih je vojska z avtobusi prepeljala v Jesolo in Bibione, kjer so tudi zbirna središča, manjšo skupino pa so namestili v vojašnici v Piave di Cadore.

Seveda gre le začasne rešitve, saj si tudi sami begunci želijo, da bi se čimprej vrnili domov, pa četudi imajo mnogi dotal porušene hiše, ali pa so celo v tej divji vojni izgubili svoje najbližje. Če se bo brezumno klanje na tleh bivše Jugoslavije nadaljevalo, bo v prihodnjih dneh vsak trenutek še več beguncev, več uničenih domov, več invalidov in več sirot.

Na sliki: bosanski begunci ob prihodu na železniško postajo na Opčinah (foto Montenero)

družinsko in javno življenje. Sicer bi se morali upravičeno vprašati: ali bodo zanamci čez 800 let sploh še kaj razumeli, kaj pomeni 800-letnica ali 1600 letnica župnije. Če bi za svoj duhovni napredek ostali zadovoljni samo s kulturnimi prireditvami, koncerti, pevskimi zbori in slikarskimi razstavami ter folkloro, toda vse več ali manj brez Boga ali vere, ali z Bogom samo toliko, kolikor nam služi za naše koristi, bi se morali resno vprašati: ali vse to praznovanje zares sega po starih koreninah, ki jih hočemo ohraniti in iz njih živeti, ali pa je to sekanje le-teh. Ali ne bi bilo to le postavljanje hiše na pesek?

Franc Rupnik

GOVOR PRIPRAVLJALCEV RAZSTAVE
»SLEDOVI BOVŠKE PRETEKLOSTI«

Najstarejši zvon na Bovškem iz leta 1615, ki ste ga slišali pred nastopom domačega pevskega zbora, vas je povabil k veselemu dogodku: odprtju razstave. Pristrčno pozdravljeni v starodavni cerkvi Device Marije v Polju. Samo v letu praznovanja 800-letnice nastanka listine papeža Celestina III., v kateri poleg drugih omenja tudi naše kraje. Ob vstopu v cerkev smo čutili veliko spoštovanje, ne le do lepote cerkve, temveč še bolj do živahne človekove navzočnosti, ki mu je bil ta kraj priča skozi dolga stoletja. Koliko zanimivega bi nam lahko povedal?

Malokatera deželica je doživela toliko preizkušenj kot prav Bovško: turški pohodi, epidemije bolezni, francoske vojne, posebno dogajanje v času soške fronte, tragični dogodki 2. svetovne vojne, potresi, katastrofalni požari, številna menjavanja meja in oblasti, velika oddaljenost od centrov bogastva in moči, skopa zemlja... Vse to je oblikovalo značaj tukajšnjih prebivalcev in podobo krajine. Za dosego enakih učinkov so se morali Trentarji, Ložani, Srpeničani in Bovščani neprimerno bolj naprezati kot drugi. Lepota krajine je bila tista dobrina, s katero se je Bovško vedno lahko ponašalo. A kljub temu se na tem koščku zemlje najdejo številna dela človeškega uma in rok, ki dokazujejo, da se tukajšnji človek ni zadovoljil le s tem, kar je potrebno za golo preživetje in obstoj.

Ta razstava prikazuje del tistih ohranjenih stvaritev, ki jih je navdihovalo krščanstvo. Že bežen pogled kaže očitno podobo, da je bil ta vpliv, predvsem v preteklosti, izjemno velik.

V Logu pod Mangartom premore cerkev svetega Štefana, za tako majhno vasico, velike umetnine. Najlepša je gotovo gotska plastika »Marije Kraljice« iz leta 1490. Znani baročni slikar Anton Cebej je zastopan z oljno sliko svetega Boštjana. Stropne freske pa so Groharjevo delo še iz njegovega zgodnjega obdobja ustvarjanja.

Dolino Trente je pesnik Oton Župančič omenil v neki pesmi kot kraj s številnimi znamenji. Le redka so se ohranila kot pričevalci vernosti, pa tudi stavbarske in likovne ljudske umetnosti. Tožbarjevo znamenje v Trenti zavzema posebno mesto. Trentarski in soški cerkvi je vtisnil neizbrisni pečat s svojimi umetninami Tone Kralj.

Pojdimo še na Srpenico, kjer v župnišču hranijo stare rokopise, ki so pomembni za proučevanje krajevne zgodovine.

V 18. stol. je bilo na ožjem Bovškem kar pet cerkva, ne upoštevajoč tistih v Čezsoči, na Plužnah in na Kalu. Ker je bila Cerkev središče tedanjega, ne le verskega, pač pa tudi družbenega in kulturnega življenja, nam to veliko pove. To cerkev, posvečeno Devici Mariji Vnebovzeti so, preden je bila v prvi svetovni vojni poškodovana, krasile freske Jerneja iz Loke iz I. 1530. Ohranili so se le fragmenti. Premogla je tudi tri zlate Vrtavove oltarje. Danes pa še lahko občudujemo kamniti rebrasti obok v prezbiteriju, ki ga današnji zidarski mojster ne zna več napraviti.

Toda cerkve niso le spomeniki preteklosti, temveč tudi živa pričča sedanosti. To trditev potrjuje predvsem bogoslužje v vseh ohranjenih cerkvah na širšem Bovškem, pa tudi umetniška okna, ki so nadomestila prozorna okna in nenazadnje tudi naša prisotnost na tem mestu, ki smo se zbrali zato, ker imamo radi vse, kar je lepo.

Bovščani smo to razstavo pripravili iz ljubezni do domačega kraja. Brez pomoči tistih, ki imajo denar in oblast, gotovo ne bi imeli velikih umetniških stvaritev. Zato jim gre iskrena zahvala. Še z večjim spoštovanjem pa se moramo spomniti vseh znanih in neznanih oblikovalcev kulturnih in duhovnih dobrin teh krajev.